

Aleksander Zygmunt Babiński

Pierwsza wojna światowa w Chełmku i okolicy

W dniu 28 czerwca 1914 roku w Sarajewie doszło do zamachu na parę arcyksiążęcą. Zabójstwo arcyksięcia Ferdynanda następcy tronu i jego małżonki było iskrą, która spowodowała wybuch I wojny światowej. Zamachu na parę arcyksiążęcą dokonał poddany austriacki - Bośniak Gawriło Princip, działający z inspiracji wywiadu serbskiego, o czym rząd austriacki był przekonany, pomimo że nie posiadał na to dowodów.

W dniu 23 lipca Wiedeń wystosował do rządu serbskiego ultimatum, w którym żądano:

- zaprzestania wszelkiej propagandy siejącej nienawiść do Austrii i zagrażającej jej integralności terytorialnej,
- rozwiązania organizacji prowadzących taką propagandę,
- ukarania współwinnych zamachu.

Pomimo tego, że Serbia przyjęła większość warunków zawartych w ultimatum Austro – Węgry uznały jej odpowiedź za niewystarczającą i w dniu 28 lipca wypowiedziały wojnę.

W następnych dniach i tygodniach do wojny przystępowały kolejne państwa europejskie. Lokalny z założenia konflikt przerodził się w wojnę światową.

Mieszkańcy powiatu chrzanowskiego odbywali zasadniczą służbę wojskową zarówno w pobliskim Krakowie – w 13 Regimencie Piechoty, w 1 Regimencie Ułanów, w 9 Batalionie Pionierów, czy w nieco bardziej oddalonej twierdzy Przemyśl, a także w innych krajach monarchii austro – węgierskiej: w Bośni, czy w Czechach.

Przed samym wybuchem wojny w armii austro – węgierskiej służyli między innymi:

Wanat Edward z Chełmka

Adam Wilczak z Bobrku

Pactwa Władysław z Chełmka

Wilczak Józef z Gromca

Babiuch Jan z Chełmka

Mańkut Marcin z Gorzowa

Saternus Franciszek z Gromca

Puskarczyk Jan z Bobrku

Kawala Józef z Gorzowa

Gilowski Józef z Chełmka

Dla nich i dla wielu innych mieszkańców naszych okolic początek wojny oznaczał konieczność wyruszenia na front. Już w dniu 26 lipca 1914 roku do wszystkich gmin w powiecie, w tym do zwierzchności gminnych Chełmka, Bobrka, Gorzowa i Gromca, a także do parafii bobreckiej został dostarczony okólnik starostwa chrzanowskiego wzywający wszystkich urlopowanych żołnierzy do powrotu do jednostek macierzystych.

Działania wojenne co prawda nie dotknęły bezpośrednio naszych terenów, jednakże ludność już od pierwszych dni boleśnie odczuwała nie tylko obawę o życie najbliższych powołanych pod broń, lecz także rekwizycje, zbiórki na rzecz armii, a także braki w zaopatrzeniu. Już z początkiem sierpnia 1914 roku armia dokonała rekwizycji galarów. Rekwizycja dotknęła również między innymi mieszkankę Chełmka Mariannę Niemczyk. Dla potrzeb transportów wojennych zabrano jej dwa galary wraz z oprzyrządowaniem oraz jedna łódź. W dniu 11 listopada tegoż roku Marianna Niemczyk zwróciła się do c.k. Namiestnictwa we Lwowie z żądaniem zapłaty za zabrane mienie. Poniesione przez siebie koszty wyceniła na 1580 koron. Prośbę o rychłą wypłatę motywowała tym, że została bez środków do życia z pięciorgiem dzieci oraz starą matką. Już 20 listopada Namiestnictwo skierowało pomyłkowo sprawę do starostwa w Oświęcimiu, które zgodnie z właściwością terytorialną przesłało je 24 listopada do starostwa w Chrzanowie. Urzędnicy chrzanowscy, po zapoznaniu się ze sprawą przesłali Mariannie Niemczyk specjalny formularz do wypełnienia. Dopiero po jego otrzymaniu mogli sprawę z uzasadnieniem przekazać do ostatecznego rozpatrzenia do Namiestnictwa.

Okazuje się, że galary zostały zajęte również innym mieszkańcom Chełmka. Byli to:

- Adolf Mehl,
- Wojciech Bebak,
- Franciszek Madejczyk,
- Antoni Dłubisz.

Władze wojskowe nie były skore do zadośćuczynienia. Świadczy o tym pismo skierowane przez wszystkich zainteresowanych, w tym Mariannę Niemczyk do c. k. Komendy Wojskowej w Krakowie. Symptomatycznym jest fakt, iż pismo to nosi datę 15 sierpnia 1916 roku, a więc od rekwizycji upłynęły dwa lata. Skarżący się stwierdzają między innymi, że niektórzy z nich w celu nabycia galarów zadłużyli się, płacąc niejednokrotnie lichwiarskie procenty, a wszystko w tym celu aby dzięki tej inwestycji mieć zapewniony byt. Rekwizycja pozbawiła ich jedyne źródła dochodu jakim był transport węgla i kamieni. Pozbawione tego dochodu ich rodziny cierpią nędzę. Komisje szacunkowe na początku 1916 roku ustaliły wartość zarekwirowanych galarów, lecz mimo upływu czasu przyznane pieniądze nie zostały wypłacone. Pieniądze

podobno znajdują się w c. k. Komendzie Flotylli na Wiśle w Niepołomicach. Piszący w związku z tym zwracają się aby wzmiankowana komenda jak najszybciej wypłaciła zaległe kwoty. W dniu 20 sierpnia krakowska Komenda Wojskowa przekazała powyższe pismo do Niepołomic w celu dalszego załatwienia. Niestety nie ma żadnych dalszych wiadomości o tej sprawie.

Już od samego początku wojny pojawiły się różnego rodzaju choroby epidemiczne. Już w dniu 25 lipca 1914 roku kierownik czteroklasowej szkoły ludowej w Chełmku pisał w sprawozdaniu przesłanym do starostwa w Chrzanowie: „**wieś Chełmek położona na rzeką Przemszą posiada wiele mokrych łąk i pastwisk tuż nad wspomnianą rzeką położonych. Z powodu nieraz częstych wylewów tej rzeki łąki i pastwiska są mokre gdyż woda długo się na nich zatrzymuje w gminie panuje dość pokaźnie zimnica**”. W dalszej części sprawozdania znalazło się stwierdzenie, iż z przeprowadzonych badań wynika, że na malarię zachorowało 42 dzieci i 60 rodziców. Natomiast według sprawozdania kierownika szkoły w Bobrku Kazimierza Staicha we wsi tej nie zanotowano zachorowań na zimnicę.

W dniu 12 czerwca 1915 roku doktor Józef Bednarski lekarz okręgowy i kolejowy w Alwerni poinformował starostwo, że zakończył szczepienia przeciw ospie w okręgu Bobrek.

Najważniejsze jednak były sprawy dostaw dla walczących na frontach żołnierzy. W celu zapewnienia armii dostatecznych środków spożywczych władze przeprowadzały rekwizycje żywności. Aby mieć pogląd na wydolność poszczególnych gmin w tym zakresie zlecano przeprowadzenie spisów posiadanych zapasów. Na przykład zestawienie zbiorcze dotyczące zapasów owsa i ilości koni w całym powiecie wykazuje na dzień 21 maja 1915 roku 127914 kilogramów owsa, a więc prawie 128 ton na 3043 konie. Na naszym terenie ilość owsa i koni kształtowała się następująco

- Gmina Bobrek 450 kg owsa , 27 koni
- Gmina Chełmek 1045 kg, 17 koni
- Gmina Gorzów 475 kg owsa, 5 koni
- Gmina Gromiec 1160 kg owsa, 28 koni.

Jak widać największe zapasy owsa w przeliczeniu na jednego konia posiadała gmina Gorzów.

Spisywano nie tylko zapasy owsa. Równie ważnymi dla władz powiatowych były informacje dotyczące zapasów innej żywności. W archiwum w Krakowie zachował się sporządzony przez Kazimierza Staicha, wówczas nauczyciela w Bobrku, dokument z dnia 30 września 1915 roku. Z dokumentu tego wynika, że na 1105 mieszkańców Bobrka, to jest 157 rodzin i 325 osób z zakładu wychowawczego przypadało kilogramów:

- Pszenicy: 4230

- Żyta: 22 580
- Jęczmienia: 6750
- Owsa: 23 372
- Mąki pszennej: 380
- Mąki żytniej: 2604
- Innych mąk: 180
- Grochu: 56

Dane te prawdopodobnie były zaniżone w związku z przeprowadzanymi nagminnie rekwizycjami. Szczególnie drastyczny przypadek rekwizycji odnotował w swoim pamiętniku komisarz powiatu chrzanowskiego Tadeusz Spiss: „... *jednego dnia otrzymuję telefon od księżny Ogińskiej z Bobrku, w którym przerażona donosi, że w dworze zjawił się oddział wojska, który zabrał jej całą stajnię krów. Pomijając kwestie gospodarcze powstaje u niej nieszczęście, ponieważ ona utrzymuje u siebie żłobek, w którym ma 80 dzieci i wskutek tego zarządzenia traci możliwość utrzymania niemowląt. Wychodziłem z założenia, że prawo rekwizycji przysługuje jedynie starostwu na żądanie kompetentnych władz wojskowych, że zatem postępowanie tego oddziału jest nadużyciem. Na moje zarządzenie wyjeżdża lekarz weterynarii Kozłowski, a kiedy doniósł mi telefonicznie, że jest bezsilny wobec przemocy zarządziłem, ażeby wyruszył cały stan tzw landszturmistów z posterunku Libiąż i ażeby zajęte krowy przemocą odebrał*“. Działania wysłanego oddziału okazały się skuteczne i w ten sposób krowy pozostały w Zakładzie.

Prowadzącemu wojnę państwu szczególnie zależało na produkcji żywności. Dlatego też wydawano wiele ogólnych zarządzeń w sprawie uprawy roli, pomocy sąsiedzkiej, czy maksymalnych cen za prace polowe. Dysponujemy danymi z roku 1917. W sporządzanych na polecenie starostwa cennikach ujęto płace zarówno za robocizną pieszą jak i ciąglą to znaczy przy pomocy koni. Płace te, różne dla różnych gmin, kształtowały się w następujący sposób:

Gmina Bobrek

Płaca dzienna robocizny pieszej:

- 1. Robotnicy młodociani od 12 do 16 roku życia**
 - a. bez wiktów – 2 korony 50 halerzy
 - b. z wiktami – 2 korony
- 2. Robotnice, dziewczki i kobiety w sile wieku**
 - a. bez wiktów – 4 korony
 - b. z wiktami – 3 korony
- 3. Mężczyźni w sile wieku do zwykłej pracy**

- a. bez wiktu – 6 koron
 - b. z wiktem – 5 koron
4. Za kopanie ziemniaków
- a. bez wiktu – 3 korony
 - b. z wiktem - 2 korony
5. Za ręczną młockę
- a. bez wiktu – 5 koron
 - b. z wiktem – 3 korony

Płaca dzienna robocizny ciągłej

1. Dwukonny zaprzęg z woźnicą, wozem gospodarskim, pługiem i broną
- a. bez wiktu – 32 korony
 - b. z wiktem – 24 korony

Gmina Chelmek

Robotnicy młodociani od 12 do 16 roku życia

- a. bez wiktu – 4 korony
- b. z wiktem – 2 korony

Robotnice, dziewczki i kobiety w sile wieku

- a. bez wiktu – 5 koron
- b. z wiktem – 3 korony

Mężczyźni w sile wieku do zwykłej pracy

- a. bez wiktu – 7 koron
- b. z wiktem – 4 korony

Za kopanie ziemniaków od korca

- a. bez wiktu – 1,5 korony
- b. z wiktem - 2 korony

Za ręczną młockę 1 kopy żyta

- a. bez wiktu – 15 koron
- b. z wiktem – 9 koron

Praca ciągła:

Dwukonny zaprzęg z woźnicą, wozem gospodarskim, pługiem i broną

- a. bez wiktu – 30 koron
- b. z wiktem – 25 koron

Gorzów:

Robotnicy młodociani od 12 do 16 roku życia

a. bez wiktu – 3 korony

b. z wiktem – 1 korona

Robotnice, dziewczki i kobiety w sile wieku

a. bez wiktu – 3 korony

b. z wiktem – 1 korona

Mężczyźni w sile wieku do zwykłej pracy

a. bez wiktu – 5 koron

b. z wiktem – 3 korony

Za kopanie ziemniaków

a. bez wiktu – 3 korony

b. z wiktem - 1 korona

Za ręczną młockę

a. bez wiktu – 4 korony

b. z wiktem – 2 korony

Praca ciągła:

Dwukonny zaprzęg z woźnicą, wozem gospodarskim, plugiem i broną

a. bez wiktu – 40 koron

b. z wiktem – 20 koron

Jednokonny zaprzęg z woźnicą, wozem gospodarskim, plugiem i broną

a. bez wiktu – 20 koron

b z wiktem – 10 koron

Okazało się jednak, że wojna ma swoje prawa, na front odchodzili kolejni mężczyźni, a kobiety pozostawione same sobie nie zawsze były w stanie podołać pracom polowym. W związku z tym starostwo w Chrzanowie poleciło sporządzić wykaz gospodarstw bez męskiej siły roboczej. Niestety, jak na razie, udało się dotrzeć jedynie do wykazów sporządzonych przez wójta gminy Chełmek Pactwę oraz wójta gminy Gromiec. W Chełmku bez męskiej siły roboczej w 1917 roku pozostawały gospodarstwa:

- Jana Opitka zamieszkałego pod numerem 97 – 8 morgów
- Jana Pezdka zamieszkałego pod numerem 59 – 8 morgów
- Adolfa Mehla zamieszkałego pod numerem 18 – 12 morgów
- Jana Pactwy zamieszkałego pod numerem 108 – 15 morgów

Natomiast wykaz z Gromca obejmował:

- Marię Nowotarską,
- Marię Piwowarczyk,

- Annę Foksieńską,
- Stanisława Wanata.

Wszyscy posiadali gospodarstwa 8 morgowe.

Nie tylko brak męskiej siły roboczej utrudniał uprawę ziemi. Okazuje się, że w roku 1914 na terenie Chełmka, Bobrku, Gorzowa i Gromca były prowadzone prace przy zakładaniu linii obronnych. Z zachowanych dokumentów wynika pośrednio, iż na terenie Bobrku i Gorzowa wykopano okopy, pod mostem na Wiśle w Bobrku założono zasieki z drutu kolczastego, natomiast na polach uprawnych w Chełmku w roku 1915 założono "sztagle", o zdjęcie których wystąpił wójt chełmecki Pactwa w październiku 1917 roku.

Wszystkie te utrudnienia spowodowały coraz większe braki żywności. Dawaly się one odczuć przede wszystkim w Chrzanowie i innych miastach powiatu. Od braków w zaopatrzeniu nie ustrzegły się jednak miejscowości mniejsze. Starostwo starało się, chociażby w minimalnym stopniu udzielać pomocy najbiedniejszej ludności.

W czerwcu 1915 roku bezpłatnie słoninę otrzymało:

- w Gorzowie 10 rodzin
- w Gromcu 10 rodzin
- w Bobrku 10 rodzin
- w Chełmku 15 rodzin

Takie same ilości rodzin niezamożnych w tych miejscowościach miały możliwość zakupienia słoniny za połowę ceny. Natomiast w 1916 roku dokonano podziału między mieszkańców wagonu otręb. I tak otrzymały:

- Bobrek 300 kg
- Chełmek 300 kg
- Gorzów 300 kg

Władze powiatowe w dniu 4 czerwca 1915 roku nakazały sporządzenie pisemnych zapotrzebowań na mąkę. W pięć dni później gmina Chełmek sporządziła wykaz, z którego wynikało, że następujący chełmeccy piekarze potrzebują tygodniowo:

- Adolf Mehl – 500 kilogramów mąki – rocznie 24 tony,
- Berek Bochner – 500 kilogramów – rocznie 24 tony

Pismo podpisał ówczesny wójt Chełmka Jan Matyja.

Mieszkańcy w dniu 2 grudnia 1916 roku kolejny raz otrzymali przydział pasz. Dysponujemy jedynie wykazem dla gminy Bobrek:

- Ks. Józef Kamski

- Maria Szyjka
- Wawrzyniec Mąsior
- Wawrzyniec Hodur
- Jan Chylaszek
- Jan Piwowarczyk
- Izydor Toporek
- Jan Mąsior
- Jan Chylaszek
- Stanisław Hendzlik
- Józef Syska
- Andrzej Janiga
- Stanisław Chylaszek
- Mateusz Wilczak
- Marcin Chylaszek
- Paweł Chylaszek
- Rozalia Remzak
- Jan Ryska
- Regina Chylaszek
- Paweł Chylaszek
- Wojciech Bogacz

Z pomocy korzystali nie tylko indywidualni mieszkańcy. Pomoc taką na naszym terenie otrzymał również Zakład Dzieciątka Jezus w Bobrku prowadzony przez księżną Marię Ogińską. W maju 1915 roku Zakład otrzymał od Namiestnictwa we Lwowie wagon kukurydzy. Dostarczenie tego zboża wywołało wielką radość o czym władze Zakładu powiadomiły starostwo w dniu 3 maja tegoż roku.

Nie należy się dziwić, że wraz z pogarszającymi się warunkami egzystencji dochodziło do zadrażeń między mieszkańcami a władzami zwierzchności gminnych na tle rozdziału otrzymywanej ze starostwa pomocy. Niejednokrotnie oskarżenia te były bezpodstawne. O prawdziwych, czy rzekomych nieprawidłowościach starostwo było zazwyczaj informowane anonimowo. Wśród archiwaliów zachowały się donosy na wójtów gmin Bobrku i Gorzowa. W anonimie dotyczącym Bobrka znalazła się groźba, że jeżeli starostwo nic nie zrobi z defraudacjami i oszustwami wójta, to mieszkańcy napiszą do swoich synów na froncie, a ci zawiadomią o wszystkim „Najjaśniejszego Pana Cesarza“. Jako ciekawostkę można podać, że

autor lub autorzy donosu proszą, aby wszelka pomoc dla Bobrka przechodziła przez ręce Kazimierza Staicha. Okazuje się, że Kazimierz Staich cieszył się również zaufaniem władz powiatowych, o czym świadczy pismo pokontrolne skierowane do gminy Bobrek w dniu 24 sierpnia 1916 roku. Braki w żywności zaczynały być na tyle duże, że w 1916 roku doszło do reglamentacji mąki nawet podczas większych świąt. Reglamentacja obejmowała zarówno ludność chrześcijańską jak i ludność wyznania mojżeszowego. Sprawą zapewnienia odpowiedniej ilości mąki zajęła się filia Wojennego Zakładu Obrotu Zbożem. Mąka miała być dostarczana wyłącznie tym osobom, które nie były producentami zboża. W przypadku ludności wyznania mojżeszowego starostwo nakazało przeprowadzenie spisu, który obejmowałby wyłącznie ludność ortodoksyjną, bowiem dla Żydów postępowców nie przewidywano przydziałów mąki na święto paschy. Spisy te były sporządzane przed każdymi świątami. Na naszym terenie spisy takie sporządzał Tarnawski – komendant posterunku żandarmerii w Chełmku. Do rejonu działania posterunku należały oprócz Chełmka następujące gminy:

- gmina Gorzów,
- gmina Bobrek,
- gmina Gromiec.

Pierwszy taki spis został przygotowany w lutym 1916 roku. Wynika z niego, że w rejonie działania posterunku mieszkały 84 osoby wyznania mojżeszowego. Żadna z nich nie dysponowała własnym zbożem. W poszczególnych gminach mieszkało:

- w Chełmku - 43 osoby
- w Gorzowie – 6 osób
- w Bobrku – 14 osób
- w Gromcu – 21 osób

W Chełmku mieszkały następujące rodziny wyznania mojżeszowego: Mehlów, Krakauerów, Schneiderów, Bachnerów, Schönherzów, Barberów i Mandelbaumów. W Gorzowie mieszkała rodzina Waldnerów; Bobrku rodziny Goldsteinów i Lewkowiczów, a w Gromcu Goldsteinów, Waldnerów i Struschów. Były to rodziny wieloosobowe. Następne spisy zostały przeprowadzone w 1917 i 1918 roku. Spisy te pod względem liczebności w zasadzie nie różnią się od spisu przeprowadzonego w roku 1916.

Ciężka sytuacja aprowizacyjna pogorszyła się jeszcze z chwilą pojawienia się konieczności wyżywienia najpierw jeńców wojennych, a później uchodźców. Na terenie Bobrku zorganizowano najerw obóz dla rosyjskich jeńców wojennych, którzy trafili tu z Reichenbergu (850 osób) i z Zatora (150 osób). Jeńcy ci byli zatrudnieni między innymi przy budowie baraków, którą to budowę nadzorowali Ludwik Daniel i Tadeusz Gliński z ramienia

Krakowskiej Spółki Przemysłowej. W barakach znaleźli później schronienie uchodźcy z powiatu radziechowskiego. W Bobrku jeńcy rosyjscy pracowali również w Zakładzie Dzieciątka Jezus.

O uchodźcach w Bobrku wspomina pośrednio kronika szkoły ludowej w Bobrku, w której znalazła się pochwała dzieci uchodźców, które wykazywały się szczególną pilnością. W archiwum w Krakowie udało się odnaleźć oryginalną listę uchodźców. Do Bobrku zostały ewakuowane 63 rodziny liczące w sumie 243 osoby. Uchodźcy mieli ze sobą 38 sztuk bydła i 6 sztuk narzędzi gospodarczych.

Miejsce pochodzenia	nazwisko	imię	Stosunek rodzinny	wiek	Ilość osób	bydło	
Batyjów	Samborski	Wojciech	gospodarz	59	1		
	Samborska	Maria	żona	60	1		
Hrycywola	Hryb	Emil	gospodarz	58	1	1	
	Hryb	Barbara	córka	19	1		
	Hryb	Ksenia	córka	15	1		
	Hryb	Mikołaj	syn	7	1		
	Klimiuk	Maria	gospodyni	27	1		
	Klimiuk	Anastazja	córka	5	1		
	Klimiuk	Józef	syn		1		
	Majka	Marya	gospodyni	40	1		
	Majka	Parańka	córka	13	1		
	Majka	Matwiej	syn	12	1		
	Majka	Melania	córka	9	1		
	Majka	Anna	córka	7	1		
	Nakonieczny	Józef	gospodarz	67	1		
	Ostrowski	Jozef	gospodarz	42	1	1	
	Ostrowska	Tacjana	żona	40	1		
	Ostrowska	Marya	córka	14	1		
	Ostrowska	Anna	córka	12	1		
	Ostrowska	Joanna	córka	10	1		
	Ostrowska	Parania	córka	8	1		
	Ostrowska	Tekla	córka	5	1		
	Ostrowski	Wojciech	gospodarz	70	1	1	
	Ostrowska	Anna	żona	65	1		
	Ostrowska	Karolina	córka	18	1		
	Ostrowska	Katarzyna	synowa	22	1		
	Ostrowska	Pryska	wnuczka	6	1		
	Majka	Dymitr	gospodarz	57	1	1	
	Majka	Marya	żona	58	1		
	Majka	Semen	syn	20	1		
	Majka	Katarzyna	synowa	27	1		
	Majka	Ignacy	wnuk	5	1		
	Majka	Ewa	gospodyni	50	1	1	
	Majka	Anastazya	córka	20	1		
	Majka	Parańka	córka	14	1		
	Majka	Katarzyna	córka	12	1		

	Majka	Helena	córka	10	1		
Hrycywola	Szybka	Grzegorz	gospodarz	66	1	1	Wóz, pług z koleśnicą, 2 brony, exterpator
	Szybka	Ewa	żona	50	1		
	Szybka	Anna	corka	17	1		
	Szybka	Grzegorz	syn	14	1		
	Szybka	Maryna	corka	10	1		
Laszków	Chomiak	Iwan	gospodarz	67	1		
	Chomiak	Anna	córka	11	1		
	Chomiak	Trofin	syn	9	1		
	Hołowajczuk	Helena	gospodyni	15	1		
	Hołowajczuk	Grzegorz	brat	12	1		
	Hołowajczuk	Ksenia	siostra	5	1		
	Sawicka	Katarzyna	Gospodyni	50	1		
	Sawicki	Antoni	syn	11	1		
	Szankowska	Anna	gospodyni	31	1		
	Szankowski	Stefan	syn	2	1		
Mikołajów	Kobyl	Eudoksya	Gospodyni	35	1		
	Kobyl	Parańka	Córka	4	1		
	Kobyl	Anna	córka	3	1		
Romanówka	Bojko	Maryna	gospodyni	40	1	1	
	Bojko	Katarzyna	Córka	15			
	Bojko	Anastazya	córka	10	1		
	Bojko	Agafia	matka	70	1	1	
Rudenko Lackie	Boczkowski	Marcin	gospodarz	58	1		
	Kapuścińska	Zofia	gospodyni	24	1		
	Kapuścińska	Anna	córka	2	1		
	Kapuścińska	Katarzyna	gospodyni	20	1		
	Kapuściński	Grzegorz	syn	1	1		
Smarzów	Iwachniuk	Michał	gospodarz	71	1	1	
	Iwachniuk	Agafia	żona	66	1		
	Iwachniuk	Jaryna	synowa	35	1		
	Iwachniuk	Agafia	wnuczka	16	1		
	Iwachniuk	Mikołaj	wnuk	12	1		
	Iwachniuk	Andrzej	wnuk	10	1		
	Iwachniuk	Tadeusz	wnuk	8	1		
	Iwachniuk	Anna	wnuczka	6	1		
	Kazieńczuk	Ewa	gospodyni	28	1		
	Kazieńczuk	Mikołaj	Syn	6	1		
	Kosiakiewicz	Helena	gospodyni	28	1	1	
	Kosiakiewicz	Piotr	syn	10	1		
	Makar	Filip	ojciec	62	1		
	Makar	Anastazja	matka	60	1		
	Krykowska	Anastazya	gospodyni	40	1	1	
	Krykowska	Tekla	Corka	15	1		
	Krykowski	Iwan	syn	13	1		
	Krykowski	Matwiej	syn	13	1		
	Krykowska	Ewa	corka	7	1		

	Krykowska	Marya	Córka	5	1		
	Kuczyński	Mikołaj	gospodarz	67	1		
	Kuczyńska	Magdalena	żona	58	1		
	Kuczyńska	Helena	córka	16	1		
	Kuczyńska	Anna	synowa	28	1		
	Kuczyński	Mikołaj	wnuk	9	1		
	Kusznir	Semen	gospodarz	66	1	1	gospodarz
	Kusznir	Magdalena	żona	56	1		
	Kusznir	Marya	wnuczka	5	1		
	Kusznir	Anastazyja	wnuczka	3	1		
	Litwin	Jan	gospodarz	54	1	1	
	Litwin	Paraskewia	żona	44	1		
	Tymkowicz	Jacyna	bratanica	22	1		
	Maksymiec	Michalina	gospodyni	23	1	1	
	Maksymiec	Franciszek	syn	5	1		
	Maksymiec	Joanna	corka	1	1		
	Maksymiec	Magdalena	matka	56	1		
	Michalczuk	Tekla	gospodyni	25	1		
	Gibawska	Katarzyna	gospodyni	64	1		
	Gibawska	Tekla	córka	19	1		
	Składun	Wasył	Gospodarz	67	1		
	Składun	Agafia	córka	27	1		
	Składun	Parańka	córka	17	1		
	Składun	Marya	córka	6	1		
	Składun	józef	wnuk	1	1		
	Szarko	Tacyanna	gospodyni	37	1		
	Szarko	piotr	syn	12	1		
	Szarko	Andrzej	syn	16	1		
	Szarko	Anna	Córka	6	1		
	Szarko	Katarzyna	córka	4	1		
	Stocka	Aleksandra	gospodyni	28	1		
	Stocki	Aleksander	syn	9	1		
	Szewczyk	Wasył	gospodarz	71	1		
	Szewczyk	Anastazyja	żona	77	1		
	Dodyk	Zofia	córka	35	1		
	Dodyk	Tadeusz	wnuk	12	1		
	Dodyk	Anastazyja	wnuczka	10	1		
	Dodyk	Anna	wnuczka	6	1		
	Dodyk	Józef	wnuk	4	1		
	Dodyk	Teodora	wnuczka	1	1		
	Wojtowicz	Klemens	gospodarz	80	1		
	Wojtowicz	Anna	żona	70	1		
	Woroszyło	Charytona	gospodyni	35	1		
	Woroszyło	Marya	córka	14	1		
	Woroszyło	Katarzyna	córka	6	1		
	Woroszyło	Helena	Córka	3	1		
	Woroszyło	Pelagia	gospodyni	39	1	1	
	Woroszyło	Jan	syn	16	1		
	Woroszyło	Stefania	córka	11	1		
	Woroszyło	Łucjan	syn	7	1		

	Woroszyło	Joanna	Córka	4	1		
Strzemilcze	Rudyk	Parańska	gospodyni	40	1	1	
	Rudyk	Marya	córka	19	1		
	Rudyk	Cecylia	córka	10	1		
	Rudyk	Łucjan	syn	5	1		
	Rudyk	Wawrzyniec	Syn	2	1		
	Mielniczek	Julia	Gospodyni	38	1		
	Mielniczek	Katarzyna	córka	8	1		
	Mielniczek	Teodor	syn	2	1		
	Szewczyk	Olena	matka	70	1		
	Iwaszczuk	Filip	gospodarz	58	1	1	
	Iwaszczuk	Tacjana	żona	54	1		
	Iwaszczuk	Sylwester	syn	30	1		
	Iwaszczuk	Parańska	synowa	28	1		
Szczurowice	Dyńska	Michał	gospodarz	66	1		
	Dyńska	Anna	córka	23	1		
	Dyńska	Melania	gospodyni	40			
	Dyńska	Grzegorz	syn	13	1		
	Dyńska	Marya	córka	9	1		
	Maksymiec	Mykieta	ojciec	75	1		
	Maksymiec	Anastazyja	matka	85	1		
	Dynkiewicz	Krystyna	gospodyni	56	1	1	
	Dynkiewicz	Katarzyna	Córka	17	1		
	Dynkiewicz	Tomasz	syn	12	1		
	Fujarczuk	Jan	Gospodarz	80	1	1	
	Fujarczuk	Marya	żona	66	1		
	Fujarczuk	Wawrzyniec	gospodarz	64	1	1	
	Fujarczuk	Marya	żona	56	1		
	Fujarczuk	Tekla	córka	17	1		
	Fujarczuk	Jan	syn	13	1		
	Fujarczuk	Michalina	gospodyni	22	1		
	Fujarczuk	Marya	córka	3	1		
	Fujarczuk	Józef	syn	1	1		
	Józwak	Anastazyja	gospodyni	63	1		
	Józwak	Anna	córka	38	1		
	Józwak	Pantalemon	gospodarz	67	1	1	
	Józwak	Anna	zona	57	1		
	Józwak	Marya	Córka	14	1		
	Jurek	Marya	gospodyni	24	1	1	
	Jurek	Tekla	córka	4	1		
	Fujarczuk	Anna	Siostra	11	1		
	Kamińska	Teodora	Gospodyni	38	1	1	
	Kamiński	Demko	syn	14	1		
	Kamiński	Michał	syn	10	1		
	Kamiński	józef	syn	1	1		
Szczurowice	Kamieńczuk	Marya	gospodyni	46	1	3	
	Kamieńczuk	Tekla	córka	18	1		
	Kamieńczuk	Anna	córka	16	1		
	Kamieńczuk	Katarzyna	córka	12	1		
	Kamieńczuk	Salomea	Córka	6	1		

	Litowiński	Aleksander	gospodarz	58	1	1	
	Litowiński	Tomasz	syn	16	1		
	Litowińska	Joanna	córka	10	1		
	Rybarczuk	Anna	śluga	16	1		
	Łysak	Parańska	gospodyni	28	1	1	
	Łysak	Mikołaj	syn	7	1		
	Łysak	Marya	córka	5	1		
	Mogilska	Franciszka	gospodyni	60	1		
	Pokusko	Grzegorz	gospodarz	75	1		
	Pokusko	Jadwiga	żona	36	1		
	Szandruk	Jan	gospodarz	68	1	1	
	Szandruk	Marya	synowa	35	1		
	Szandruk	Olga	wnuczka	12	1		
	Szandruk	Iwaś	syn	7	1		
	Szandruk	Andrzej	syn	5	1		
	Szandruk	Tekla	siostra	55	1		
	Szubert	Katarzyna	gospodyni	50	1	1	
	Szubert	Józefa	córka	17	1		
	Szubert	Adam	syn	9	1		
	Rybarczuk	Ksenia	gospodyni	53	1		
	Rybarczuk	Marya	córka	28	1		
	Rybarczuk	Klara	wnuczka	10	1		
	Rybarczuk	Jan	wnuk	7	1		
	Rybarczuk	Anna	wnuczka	6	1		
	Wróblewski	Franciszek	gospodarz	63	1		
	Wróblewska	Marya	żona	80	1		
	Wróblewski	Rafał	wnuk	9	1		
Uwin	Berezna	Ewa	gospodyni	40	1	1	
	Koniuk	Horpina	babka	87	1		
	Przypulnicki	Aleksander	wychowanek	10	1		
	Przypulnicki	Jan	wychowanek	7	1		
	Przypulnicki	Grzegorz	wychowanek	5	1		
	Dmytruk	Naścia	gospodyni	23	1	1	
	Dmytruk	Jan	syn	4	1		
	Dmytruk	Pelagia	matka	67	1		
	Dmytruk	Anna	szwagrowa	15	1		
	Kryciuk	Marya	gospodyni	77	1		
	Kryciuk	Anastazyja	Córka	19	1		
	Kryciuk	Anna	bratowa	36	1		
	Kryciuk	Grzegorz	brataniec	16	1		
	Kryciuk	Michał	brataniec	10	1		
	Kryciuk	Iwan	Brataniec	7	1		
	Wiliuk	Emil	gospodarz	50	1	1	
	Wiliuk	Marya	żona	40	1		
	Wiliuk	Anna	córka	17	1		
	Wiliuk	Oleksa	syn	15	1		
	Wiliuk	Zofia	córka	12	1		
	Wiliuk	Iwan	syn	7	1		
	Wiliuk	Tacjana	córka	5	1		
	Wiliuk	Grzegorz	syn	3	1		

Zawicze	Hauptmann	Tekla	gospodyni	33	1		
	Hauptmann	Stanisław	syn	11	1		
	Hauptmann	Maryja	Corka	9	1		
	Hauptmann	Stefan	syn	4	1		
	Hauptmann	Olga	córka	2	1		
	Matwiejczuk	Anna	matka	65	1		
	(Matwiczuk?)						
R A Z E M					243	38	

Prawie od samego wybuchu wojny były organizowane tak zwane zbiórki patriotyczne. W zbiórkach tych brała udział przede wszystkim młodzież szkolna. Jako jedną z pierwszych zarządzono zbiórkę rzeczy mosiężnych. Miała ona obejmować lichtarze, moździerze oraz wszelkie inne przedmioty wykonane z mosiądzu. Według wykazu sporządzonego przez Jana Bożka wójta gminy Gorzów w miejscowości tej z przedmiotów mosiężnych odnotowano jedynie klamki. We wrześniu 1915 roku odbyła się zbiórka wełny i kauczuku. W Bobrku zbiórkę przeprowadziły dzieci szkolne, które zebrały 10 worków różnego rodzaju kawałków wełny, bawełny i tak dalej. Podobna zbiórka odbyła się w Chełmku, a zebrane rzeczy zostały 27 października tegoż roku odesłane na stację kolejową w Oświęcimiu, skąd miały trafić do Ministerstwa Wojny we Wiedniu. Na dokumencie tym znajduje się pieczęć okrągła przedstawiająca herb gminy w postaci hełmu rycerskiego zamkniętego z trzema pawimi piórami, a w otoku znajduje się napis: „Zwierzchność Gminna w Chełmku”.

Na polecenie starostwa w Chrzanowie starano się ustalić, czy na naszym terenie znajdują się osoby, które mogłyby się zająć szyciem rzeczy dla wojska. W dniu 17 lipca 1916 roku komendant posterunku żandarmerii w Chełmku Tarnawski poinformował starostwo, że w podległym mu rejonie służbowym nie ma takich ludzi, którzy mogliby się podjąć szycia na potrzeby wojska.

W ciężkich czasach wojennych znalazły się także jaśniejsze chwile. Do jednej z nich należał dzień 26 czerwca 1915 roku, w którym to na polecenie Książęco – Biskupiego Konsystorza w Krakowie i na zarządzenie chrzanowskiego starostwa w kościele parafialnym w Bobrku ksiądz proboszcz Kamski odprawił uroczystą mszę dziękczynną z okazji odzyskania Lwowa. W nabożeństwie tym wzięli udział przedstawiciele:

- c. k. Urzędu Cłowego w Chełmku,
- c. k. Posterunku Żandarmerii w Chełmku,
- c. k. Urzędu Pocztowego w Bobrku,
- c. k. Urzędu Cłowego w Gorzowie,
- naczelnicy gmin należących do parafii,
- uczniowie i nauczyciele szkół w Chełmku, Bobrku, Gorzowie i Gromcu.

- parafianie

Po upadku monarchii austro – węgierskiej Galicja weszła w skład odrodzonego państwa polskiego. Wkrótce na naszym terenie odbyły się wybory i zaczęły funkcjonować nowe władze. Już w listopadzie 1918 roku zaczęto usuwać wszystko co łączyło się z monarchią. Kronikarz szkoły w Bobrku odnotował: *„...dnia 1 listopada nastąpił przewrót polityczny, a na gruzach dawnej Monarchii austriacko – węgierskiej powstały nowe samodzielne państwa a między nimi także powstała wolna, niepodległa, zjednoczona Polska. Powstał nowy rząd w Warszawie i ujął cały zarząd państwem w swoje ręce. Ze szkoły tutejszej usunięto zaraz godła państwowe austriackie na ich miejsce umieszczono Orła białego...”*

Bibliografia:

Źródła:

Archiwum Państwowe w Krakowie, Zespół c. k. Starostwo w Chrzanowie

Opracowania:

A.Z. Babiński, Chrzanów i Ziemia Chrzanowska podczas I wojny światowej. Próba rysu historycznego.